

Bruksela, 7 grudnia 2017 r.
(OR. en)

15563/17

SOC 802
EMPL 613
ECOFIN 1106
SAN 460
EDUC 451

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Data:	7 grudnia 2017 r.
Do:	Delegacje

Nr poprz. dok.:	14636/17
-----------------	----------

Dotyczy:	Intensyfikacja wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych dla samodzielnego funkcjonowania – Konkluzje Rady
----------	---

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady o intensyfikacji wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych dla samodzielnego funkcjonowania, przyjęte przez Radę EPSCO na 3569. posiedzeniu, które odbyło się 7 grudnia 2017 r.

Intensyfikacja wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych¹ dla samodzielnego funkcjonowania Konkluzje Rady

ODNOTOWUJĄC, ŻE

1. Promowanie spójności gospodarczej i społecznej, zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminacji oraz promowanie wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej należą do celów Unii Europejskiej zapisanych w Traktatach. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej stanowi ponadto, że instytucje UE oraz państwa członkowskie powinny szanować osobiste, obywatelskie, polityczne, gospodarcze i społeczne prawa obywateli przy wdrażaniu prawa unijnego.
2. Unia Europejska nie jest li tylko związkiem jej państw członkowskich, ale związkiem ich narodów. Wszyscy ludzie rodzą się równi pod względem godności i praw, a życie wszystkich ma równą wartość. Osobom borykającym się ze szczególnymi wyzwaniami, trudnościami i niedogodnościami należy umożliwić czerpanie korzyści ze wsparcia odpowiadającego ich potrzebom i zachęcającego ich do aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie i w rynku pracy. Umożliwienie wszystkim osobom realizacji ich potencjału, tak aby mogły brać czynny udział w życiu społeczno-gospodarczym, wymaga wspierania ich w kluczowych momentach życia;
3. Unia Europejska i jej państwa członkowskie w zauważalny sposób angażują się w ochronę praw osób znajdujących się w trudnej sytuacji, ułatwianie im samodzielnego funkcjonowania i zachęcanie społeczności do zaangażowania, w tym poprzez ratyfikację Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, w której uznano równe prawo wszystkich osób niepełnosprawnych do samodzielnego funkcjonowania w integracji z lokalną społecznością oraz do dokonywania wyborów na równi z innymi;

¹ W kontekście niniejszych konkluzji Rady termin „środowiskowy” (ang. *community-based*) powinien być interpretowany w duchu Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.

PODKREŚLAJĄC, ŻE:

4. Na kształt przyszłej europejskiej polityki społecznej i polityki pracy wpływają trendy demograficzne, cyfryzacja gospodarki, szybkość i zasięg zmian zachodzących w świecie pracy oraz różnorodne kryzysy;
5. Wspólne dla nas europejskie wartości takie jak godność ludzka, równość i poszanowanie praw człowieka muszą wskazywać drogę naszym społeczeństwom, stanowić element nieprzerwanego rozwoju modeli społecznych i wspierać struktury odpowiednie dla XXI wieku. Państwa członkowskie, ich organy publiczne, instytucje UE, partnerzy społeczni i społeczeństwo obywatelskie na wszystkich szczeblach są współodpowiedzialni – w zakresie swych kompetencji – za działania na rzecz zamożniejszej i sprawiedliwszej Europy, gdzie rozwój gospodarczy i społeczny idą w parze;
6. Choć prawna odpowiedzialność za realizację polityki społecznej spoczywa przede wszystkim na państwach członkowskich mających główne kompetencje w tym zakresie i choć stosowne reformy systemów opieki muszą odbywać się na szczeblu krajowym, szerzej zakrojona debata na szczeblu unijnym prowadzona w ramach otwartej metody koordynacji może wnieść trwały wkład w rozwój wspólnych podejść. Europejski filar praw socjalnych, który zawiera szereg kluczowych zasad i praw, w tym prawo do niedrogiej opieki długoterminowej o dobrej jakości, pozostaje w zgodzie z tym podejściem;
7. Pomyślny rozwój państwa opiekuńczego wymaga inteligentnej interakcji między polityką społeczną a gospodarczą, zachęcającej do innowacji, promowania przedsiębiorczości oraz inwestycji w kapitał ludzki i środowisko pracy i życia. Miliony ludzi wciąż nie są w stanie w pełni wykorzystać swojego potencjału z powodu osobistych, społecznych i instytucjonalnych ograniczeń, które mogą utrudnić prowadzenie samodzielnego życia. Oprócz zapewniania finansowej ochrony przed poważnymi zagrożeniami społecznymi, strategie polityczne powinny koncentrować się na przyjmowaniu środków zmierzających do zwiększenia aktywizacji i upodmiotowienia osób w każdym wieku, od dzieci po osoby starsze;

8. Wybór formy opieki powinien być niezależną decyzją zainteresowanej osoby; wybór ten należy uszanować. Konieczna jest zmiana mentalności, by zapewnić szersze uznanie zasady, że każda osoba ma prawo do samodzielnego funkcjonowania w swojej społeczności, aktywnego udziału w życiu społecznym i uczestniczenia w decyzjach dotyczących własnego życia. W związku z tym możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych i starszych odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu wszystkim osobom możliwości realizacji ich potencjału;
9. Choć na terenie Unii nadal istnieje wiele odrębnych zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, jasno i wyraźnie widać, że państwa członkowskie skłaniają się ku wsparciu udzielanemu i formom opieki świadczonej w warunkach środowiskowych. Oczywiście jest jednak, że skala i liczba istniejących zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych nie może ulec zmniejszeniu, zanim nie zostaną wprowadzone niedrogie rozwiązania środowiskowe wysokiej jakości. Należy zapewnić jasną strategię i znaczące inwestycje umożliwiające rozwój nowoczesnych usług środowiskowych wysokiej jakości oraz zwiększyć wsparcie dla opiekunów, w szczególności dla opiekunów rodzinnych. W szczególności należy się skupić na tworzeniu i poszerzaniu możliwości prowadzenia samodzielnego i aktywnego życia poprzez priorytetowe potraktowanie większego upodmiotowienia osób we wszystkich odnośnych obszarach. Istniejące zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze powinny wspierać autonomię mieszkańców, zapewnić wysokiej jakości zindywidualizowaną opiekę i w szczególności zaspokajać potrzeby osób zależnych, dla których opieka środowiskowa nie jest wariantem preferowanym; Konieczne jest zapewnienie bezpieczeństwa, godności i niedyskryminacyjnego otoczenia niezależnie od formy opieki;
10. Należy też systematycznie uwzględniać aspekt płci w odniesieniu do samodzielnego funkcjonowania oraz wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych. Z jednej strony, jako że istotna część opieki jest świadczona przez opiekunów rodzinnych, głównie kobiety, ważne jest, aby zapewnić szersze uznanie niepłatnej pracy opiekuńczej. Należy również zapewnić wsparcie na rzecz lepszego godzenia obowiązków opiekuńczych i pracy zarobkowej przez całe życie zarówno kobiet, jak i mężczyzn, by doprowadzić do równiejszego podziału obowiązków opiekuńczych między nich. Z drugiej strony, należy zwalczać różnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć i stereotypy związane z płcią w płatnej pracy, tak aby na przykład zachęcić więcej mężczyzn do pracy w sektorze opieki;

11. Do poprawy jakości opieki i wsparcia w warunkach środowiskowych należy wykorzystywać innowacje, łącznie z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi. Jednak nowe i kreatywne rozwiązania nie zawsze muszą być oparte na innowacjach technologicznych. Mogą one również opierać się na innowacjach społecznych, takich jak współtworzenie, gospodarka społecznościowa i projektowanie spersonalizowanych usług;
12. Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne znacząco przyczyniają się do wdrażania reform. Wspierają gospodarkę społeczną i zapewniają skuteczniejszą realizację polityk. Okres programowania 2014–2020 daje wyjątkową okazję do promowania bardziej ukierunkowanego wykorzystania Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na rzecz wspierania przejścia od opieki instytucjonalnej do środowiskowej w ramach celu tematycznego dotyczącego wspierania włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa. W tym kontekście kilka państw członkowskich w swoich programach ujęło stosowne opcje działania powiązane z najistotniejszymi priorytetami inwestycyjnymi;

RADA UNII EUROPEJSKIEJ

– ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

13. Promowała dyskusję, ukierunkowywała dogłębną refleksję nad najbardziej aktualnymi zagadnieniami w odniesieniu do przechodzenia do usług środowiskowych i w tym celu ułatwiała praktyczne wdrażanie „Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” oraz zestawu narzędzi dotyczącego wykorzystania funduszy Unii Europejskiej w tym celu;
14. Nadal wzmacniała wymianę opartych na dowodach i innowacyjnych rozwiązań, obiecujących praktyk i wiedzy fachowej między państwami członkowskimi, ekspertami i społeczeństwem obywatelskim w celu rozszerzenia świadczenia usług środowiskowych;
15. Kontynuowała prace analityczne dotyczące zbiorowych gospodarstw domowych i zachęcała państwa członkowskie i Eurostat do badania możliwości włączenia do badań pilotażowych Eurostatu analizy wykonalności włączenia zbiorowych gospodarstw domowych do badań lub innych odpowiednich źródeł danych, biorąc pod uwagę koszty i zasoby;

16. Nadal wspierała rozpoczęcie reform strukturalnych i testowanie nowych modeli i narzędzi świadczenia opieki, na przykład poprzez finansowanie innowacji i przedsiębiorstw typu start-up, co przyspieszyłoby rozwój wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych i wsparło możliwości samodzielnego funkcjonowania poprzez korzystanie z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, programu wspierania reform strukturalnych (SRSP) i innych odpowiednich systemów finansowania (np. program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych (EaSI) i program „Horyzont 2020”);

– **ZWRACA SIĘ DO KOMISJI I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, zgodnie ze ich kompetencjami i z uwzględnieniem specyficznych sytuacji poszczególnych państw, BY:**

17. Zainicjowały otwartą debatę publiczną na temat zwiększania dostępności opcji wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych w celu zwiększenia świadomości społecznej oraz by regularnie monitorowały zmiany opinii publicznej. Aktywnie zaangażowały się w debatę publiczną z udziałem mediów, ekspertów, społeczeństwa obywatelskiego, społeczności i grup docelowych, zachęcały do prac ze społecznościami lokalnymi, by wyeliminować stygmatyzację i tematy tabu, podjąć temat dostrzeganych zagrożeń, osiągnąć porozumienie i wzajemny szacunek, oraz by przygotowały wszystkie zainteresowane strony na rozwój i poprawę usług środowiskowych;

18. Uważnie śledziły monitorowanie wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz innych stosownych unijnych mechanizmów finansowania, aby zachęcać do przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej;

– **ZACHĘCA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, by – z uwzględnieniem specyfiki swojej sytuacji:**

19. Podjęły – stosownie do okoliczności – kroki na rzecz zmniejszenia zależności od instytucjonalnych form opieki, rozwinięcia podejścia opartego na samodzielnym funkcjonowaniu niezależnie od formy opieki oraz przyspieszenia przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej poprzez wspieranie i promowanie funkcjonowania w środowisku domowym i zapewnienie wysokiej jakości wsparcia oraz poprzez zapewnienie większego zaangażowania zainteresowanych osób w podejmowanie decyzji;

20. Wspierały rozwój usług środowiskowych zgodnie z potrzebami zainteresowanych osób oraz ich bezpośredniego otoczenia;
21. W dalszym ciągu upelnomocniały swoje właściwe organy do opracowywania innowacyjnych form zindywidualizowanego wsparcia, udzielanego na podstawie odpowiedniej oceny potrzeb, a także z uwzględnieniem oczekiwań zainteresowanych osób i ich rodzin na etapie projektowania i świadczenia usług. Obejmuje to przyznanie prawa do wyboru dostawcy usług i formy opieki spośród szeregu opcji;
22. Nadal wspierały ustanowienie i dostępność niezbędnych ram regulacyjnych, infrastruktury, wykwalifikowanego personelu i usług, które umożliwiają samodzielne funkcjonowanie. Inwestycje w szkolenie, bezpieczne środowiska pracy i odpowiednie warunki pracy mają kluczowe znaczenie dla opiekunów zapewniających wsparcie i opiekę w warunkach środowiskowych, jak i pracujących w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych;
23. Jeszcze bardziej wzmacniały pozycję społeczności i angażowały je w opracowywanie i udostępnianie środków z zakresu polityki, na przykład poprzez korzystanie z inteligentnych rozwiązań, takich jak gospodarka dzielenia się, a także by tworzyły synergię między różnymi obszarami polityki w celu osiągnięcia większej racjonalności pod względem kosztów i zrównoważenia w perspektywie długoterminowej;
24. Uwzględniając zmiany zachodzące na rynku pracy, promowały zwiększenie możliwości kształcenia i zatrudnienia dla osób pracujących w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, i zajęły się potrzebami w zakresie zatrudnienia i umiejętności w sektorze usług opiekuńczych. Odpowiednie przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji dla specjalistów pracujących w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, a także odpowiednie szkolenia opiekunów zapewniających wsparcie i opiekę poza tymi zakładami są niezbędne dla płynnego przejścia do nowych form pracy w ramach opieki środowiskowej;
25. Tam, gdzie to możliwe, gromadziły porównywalne dane – w podziale według dostarczanych usług lub specjalnych potrzeb, powodu pobytu, wieku i płci – dotyczące liczby osób korzystających z różnych rodzajów zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych lub korzystających z innych form opieki;

– **ZWRACA SIĘ DO KOMITETU OCHRONY SOCJALNEJ, BY:**

26. We współpracy z Komisją, nadal ułatwiał i stymulował gromadzenie i wymianę pomysłów, wiedzy fachowej, doświadczenia i obiecujących praktyk w działaniach na rzecz wsparcia i opieki w warunkach środowiskowych, organizowanych w ramach otwartej metody koordynacji w dziedzinie ochrony socjalnej i włączenia społecznego;
27. Organizował tematyczne przeglądy pozytywnych zmian i rezultatów osiągniętych w działaniach na rzecz udostępniania wsparcia środowiskowego oraz dostępnych opcji takiego wsparcia, w tym w ramach wzajemnej oceny w programie ochrony socjalnej i włączenia społecznego;
28. We współpracy z Komisją i podgrupą ds. wskaźników w ramach Komitetu Ochrony Socjalnej określał główne obszary oddziaływania, inicjował dyskusje i rozważał możliwość opracowania odpowiednich wspólnych wskaźników dostępności, przystępności cenowej i jakości świadczenia opieki długoterminowej w ramach różnych form opieki.

ŹRÓDŁA**Unia Europejska**

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 391);
- Strategia „Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” (EUCO 13/10);
- Ramy prawne europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w szczególności rozporządzenia 1303/2013 (rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów), 1304/2013 (EFS) oraz 1301/2013 (EFRR), Dz.U. 347 z 20.12.2013;
- Program wspierania reform strukturalnych na lata 2017–2020 (PE-CONS 8/17);
- Międzyinstytucjonalna proklamacja „Europejskiego filaru praw socjalnych”².

Rada

- Konkluzje Rady w sprawie godnego starzenia się (15955/09);
- Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie nowych europejskich ram dotyczących niepełnosprawności (10173/10);
- Konkluzje Rady pt. „Wsparcie realizacji europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020” (11843/11);
- Konkluzje Rady w sprawie Europejskiego paktu na rzecz zdrowia i dobrostanu psychicznego: wyniki i przyszłe działania (Dz.U. C 202 z 8.7. 2011, s. 1);
- Konkluzje Rady w sprawie sprzyjania włączeniu społecznemu w Europie za pomocą zarządzania społecznego (15070/15);
- Konkluzje Rady pt. „Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: podejście zintegrowane” (10434/16);
- Konkluzje Rady pt. „Przyspieszenie procesu integracji Romów” (15406/16);
- Konkluzje Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie ochrony dzieci-migrantów (10085/17).

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_pl.pdf

Komisja Europejska

- Proces związany z Białą księgą w sprawie przyszłości Europy (wymiar społeczny Europy (8717/17), wykorzystanie możliwości płynących z globalizacji (9075/17), pogłębienie UGW (9940/17));
- Zalecenie Komisji z dnia 20 lutego 2013 r. „Inwestowanie w dzieci: przerwanie cyklu marginalizacji”, (2013/112/UE);
- Dokument roboczy służb Komisji: Wnioski płynące z zalecenia Komisji z 2013 r. „Inwestowanie w dzieci: przerwanie cyklu marginalizacji” (8712/17);
- Dokument roboczy służb Komisji: Pakiet dotyczący inwestycji społecznych, Opieka długoterminowa w starzejących się społeczeństwach, Wyzwania i opcje polityczne (SWD(2013) 41 final);
- Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020: odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier (COM(2010)636).

Inne

- Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (UNCRPD);
- Europejska konwencja praw człowieka (EKPC);
- Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności i zestaw narzędzi dotyczący wykorzystania funduszy Unii Europejskiej w tym celu (2012);
- Komitet ONZ do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych, komentarz ogólny dotyczący art. 19: Życie samodzielne i integracja społeczna, 29 sierpnia 2017 r.;
- Konwencja ONZ o prawach dziecka;
- Zasady działania ONZ na rzecz osób starszych (1991);
- Grupa Robocza Europejskich Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Środowiskowej;
- Sprawozdanie grupy ekspertów ad hoc ds. przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej (2012);
- Europejska Sieć na rzecz Niezależnego Życia (ENIL);
- Sprawozdanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej pt. „Od życia w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych do życia w społeczności”, część I – zobowiązania i struktury, część II – finansowanie i budżet, część III – skutki dla osób niepełnosprawnych (2017);
- Wnioski z konferencji „Dignity + Independent living = DI” („Godność + samodzielne funkcjonowanie = deinstytucjonalizacja”) (12–13 października, Tallin, Estonia)³.

³ http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Ministeeriumi_tutvustus_ja_struktuur/conference_conclusions.pdf